



Kök från 1800-talet

Dagligtäppla i den gamla gårdens



FOTO LUIS MARRBERG

## Mormors tittskåp

— Det var en gång ett stort kök med vit spis, säger mormor, fru Signhild Häller. I hörnet av köket stod en vävstol...  
Och så får barnbarnen se in i hennes underbara tittskåp från förr i världen.

VÄND!



Fiskarper från Brntinge



Liten brud av 1 dag



Rökakdam med kavaljer



MORMORS TITTSKAP *från*

**M**ed Cecilia i knät har mamman sett sig fram-  
före tittskåpet där det finns så mycket fintt att  
se. Mats står vid sinas och mormors leendefullt. Om  
dockan som sitter mitt i köket och lämnat — så  
grynde man omväg för i världen. Hem visar Mats på den  
stora påskdockan, man kan nästan höra hur den talar  
och säger. Där är ett par små bröder på träsmattan, där  
hängar så mycket fintt på väggen, sådana papper och  
konstruktörer som man hade för länge sen. Mats lyssnar och  
tittar, lilla Cecilia pluttar sig fram i största allmänhet,  
men så är hon också bara några månader ännu.

Mamman, det är fru Stenhiöld Häller i Göteborg — och det  
här med dockorna och tittskåpet har spretligen kom-  
mit till just tack vare barnbarnen, inom den.

— Det började för sju år sedan, just med att jag  
brukade berätta till barnen om hur det var förr i världen.  
Jag märkte att de hade velat att följa med därifrån att de  
inte kunde se det jag talade om. Jag tänkte: varför inte  
läsiska pjöcka samman dockor och pyntar och visa barn-  
nen hur det verkligen såg ut i gamla dagar.

Sagt och gjort.

Och snart blev det som hände underbart roligt för barn-  
barnen, som är sjutton till antalet och får barnen med —  
de är sex. Men frågan är om inte det där dockskåpskapet  
blev alltså roligt för mormor själv. Fru Häller har på  
dena är med entusiasmen, skickligt, uppfinningsrikedom  
och ett levande intresse skapat ett riktigt dockmuseum.  
Detta är helt unikt för Sverige och det har säkert inte  
många motsvarigheter utomlands heller. Hennes hobby  
har helt enkelt vuxit ut till en liten kulturgärning. Sam-  
lingen rymmer 23 svenska dockskåpsutställningar och 1.100  
dockor från hela världen. Den är alltså i tillväxt, den  
tyller flera rum i anslutning till det Hällerska hemmet vid  
Östra Husargatan i Göteborg — när den är hemma! Den är  
nämligen numera så stort ut på vägningar landet runt,  
var och letas efter utlåga.

— Titta, där är ju farmors gungstol! säger en dam bland  
utställningsdockorna förtjust framför den lilla 1800-tals-  
salongen.

— Och där är mormors stolar, upptäcker hennes gäster  
och tittar drömsande in i tittskåpet som inför hem-  
ligen förvandlas till mormors hem en gång för länge sen.

— Ett likadant trästolställe hade vi när vi var barn...  
Just en sån blomrig vattenkanna. Nu minns jag...

Så åter det hela tiden. Alla upptäcker, alla minns det  
långsamt glömda. Ögsnen lyser mot de små hemmen,  
en flögången värld får nytt liv, blir på nytt verklighet.  
Och samtidigt är det sags — för allt är ju så pyttessmått,  
så fortglömda världar... Små, små möbler, små små  
matlar, kugghärd som kumrar ens fingrar att känna som  
timmerstockar när man försöker nysa om en ljusstake,  
en kuggarkanna liden som tillfingertuggeln.

Men var får man allt sådant här ifrån? Det finns ju inte  
längre? Hur i all världens har fru Häller lyckats befu-  
ka och mödla alla dessa tittskåp som återger svenska hem  
från mitten av 1600-talet fram till våra dagar?

Mormor själv, fru Stenhiöld Häller, berättar för  
Mats om sina vackra dockor. Lilla Cecilia i  
knät på sin mamma, Birgitta Krupp, pluttar  
sig fram i största allmänhet. Nedan tittar  
vi in i salongen från slutet av 1800-talet och  
i sakkäffrens vana barnkammare där ungarna  
rumstretar om i slängarna. Längst i h. en liten  
dam i ett graciösa hem från sådär 170 år sen.

Ja, det må ha varit ett arbete.

— Jag går på museer, berättar fru Häller. Där ritar jag  
av möbler och belysning och rum, jag läser konsthistoria och  
kulturhistoria. Sen har jag en krets vänner och barn-  
verksamhets vänner och medhjälpare som i den fan-  
tasiska lilla skalen kopierat gustavianiska stolar, den kass-  
liniska sålens slående bord och bänkar, 1800-talets plysch-  
sinnen... Andra väver stiftigt möstallöv, väver el-



be broderat — med små, små stundlar — mattor i de röda  
månstevor, trått kristallkronor i miniatyr av skinnvande  
glaspärmar...

Ju mer man tittar, ju mer upptäcker man. Det står  
"viktiga" gammalmodiga familjefotos i ramar på bordet. De  
är mikroskopgraterade ur Hällerska familjalbum! Kläder  
är tillbehöriga in i detalj. De vita virkade slängöverkasterna  
är virkade slängöverkast — man bara tittar om de är  
virkade med knäppstift eller vad?

Fru Häller har också undret om att få fram den lit-  
tliggsta världen. Man kan söka i glömmorna, söka i gamla  
affärers lager, göra fynd i bodar utomlands, på besöks-  
läppminkador. I Venedig kan man upptäcka lustiga glas-  
saker i miniatyr, i Paris kan man göra många fynd. Färdiga  
händer kan förvandlas till mycket, guldkrö-  
duller kan bli tavelmålning. Vilket arbete — och vilket äkta  
kvinnligt nöje — eftersom kvinnor väl aldrig riktigt väner  
från lusten att ordna i ett hem, antingen det är av normal  
storlek eller i dockskåpsformat! Men nog vill det till ett  
extra mått av energi och skaparglädje när man som fru  
Häller dessutom har ett stort och glattfritt hem, en stor  
och växande familj, sommarestuge på rad. Dessutom vill  
hon helst få tid över för att hanna broder — alla barn  
och barnbarn ska få sina utskrivna tavlor som berättar  
om mormor, om landet, om hemmet, om barnen  
och stugorna där man samlas på festerna.

Det är bara en blåk av fru Hällers dockor som har i  
Göteborg. I varje år de ständigt tillståta främmande  
och gäster som står på tullen i långa rader och berättar  
om att deoden är stor och vänd, sommar av bruna, svarta,  
vita, röda — som var och en har sin egen docka. Här  
är stliga språkbruk, utländska färver, likare från  
Restagno, smukt handgjorda med H. C. Anderson i spekt,  
drömming Elmslieh i kristallkronor, smycken av hvar och  
staka berättelser.

Allt detta de utländska dockorna har varit särskilt in-  
teressant, berättar fru Häller. Måstunder har hjälpt henne,  
utländska och konstutställningar på museer, spjoran har kom-  
mit till henne med dockor från förmunde hemmer. Hon  
har genom ett sökande efter dockor fått kontakter med  
människor på den runt, bekvämliga och för nya vinster.  
Och hon kan också berätta mycket om hur dockan ofta inte  
bara existerar som lekens för barn — som uttrycker eller  
fästa hon som symboliskt i etik, i religiösa ceremonier,  
och skådespel på dockteatern, som modellskulpturer.  
Kapitel om dockor i utländska historier gör långt, långt  
utåt till barnkammarsvåden. Den här delen av fru Häl-  
lers docksamling är ett helt litet Florens Nationernas i  
miniatyr.

Något av mormorskarnas underbarhet över rummet och  
gränser blir verklighet, menar fru Häller, genom denna små  
vännliga och vackra världar för sina respektive länder.

